

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА 2017 Г.

на Междуведомствената
комисия за експортен
контрол и
неразпространение на
оръжията за масово
унищожение към министъра
на икономиката

В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
ЧЛ. 12, Т. 13 ОТ ЗАКОНА ЗА
ЗАБРАНА НА ХИМИЧЕСКОТО
ОРЪЖИЕ И ЗА КОНТРОЛ НА
ТОКСИЧНИТЕ ХИМИЧЕСКИ
ВЕЩЕСТВА И ТЕХНИТЕ
ПРЕКУРСОРИ

София
Ноември 2018

Въведение

Годишният доклад на Междуведомствената комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение към министъра на икономиката (Междуведомствената комисия) за 2017 г. е изготвен в изпълнение на чл. 12, т. 13 от Закона за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори (Закона за забрана на химическото оръжие). Междуведомствената комисия е Национален орган за изпълнение на задълженията на Република България по прилагане на Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване (Конвенцията). Докладът съдържа информация за дейността на Националния орган във връзка с изпълнението на Конвенцията и Закона за забрана на химическото оръжие.

Република България подписва Конвенцията на 13 януари 1993 г. в Париж и я ратифицира със закон през 1994 г. Конвенцията влиза в сила за страната ни на 29 април 1997 г. Към настоящия момент Конвенцията е подписана и ратифицирана от 193 държави.

Организация за забрана на химическите оръжия

Организацията за забрана на химическите оръжия (ОЗХО) е създадена с цел да прилага разпоредбите на Конвенцията и да следи за тяхното изпълнение от държавите-членове на ОЗХО. Седалището на организацията е в Хага, Кралство Нидерландия. Мисията на ОЗХО е да допринесе за един свят без химически оръжия, в който се насърчава сътрудничеството в областта на химията за мирни цели.

На 26 април 2017 г. Организацията за забрана на химическите оръжия (ОЗХО) отбеляза 20-годишнината от влизането в сила на Конвенцията и създаването на ОЗХО. На тържествената церемония, проведена в Зала на рицарите (Ridderzaal) в Хага са присъствали Негово величество Кралят на Холандия, постоянните представители и другите делегати от държавите-членки на ОЗХО, лидерите на международни организации, представители на химическата индустрия и гражданското общество.

Национални мерки за изпълнение на Конвенцията

Задължение на всяка държава-член на ОЗХО е да приеме и да прилага национално законодателство за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, както и да създаде Национален орган по прилагането на Конвенцията. България е приела националното законодателство за изпълнение разпоредбите на Конвенцията, както следва:

- Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори (*Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., последно изм. бр. 14 от 20.02.2015 г.*) (ЗЗХО);

- Наредба № 16-437 от 04.05.2007 г. за условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори (*издадена от министъра на икономиката и енергетиката, обн., ДВ, бр. 40 от 18.05.2007 г., последно изм. бр. 39 от 29.05.2015 г., в сила от 29.05.2015 г.*).

В областта на контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори, които попадат в обхвата на Конвенцията, в страната ни са въведени административни практики по прилагането на разпоредбите на европейското и националното законодателство:

- Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета от 5 май 2009 година за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба с последните му изменения и допълнения;

- Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (*Обн., ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., последно изм. бр. 101 от 19.12.2017 г.*)

- Правилник за прилагане на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (*обн., ДВ, бр. 57 от 26.07.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., последно изменен бр. 19 от 02.03.2018 г.*);

- Постановление на Министерския съвет № 152 от 2017 г. (*Приложение № 1 за приемане на Списък на продуктите, свързани с отбраната и Приложение № 2 за приемане на Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос*).

- Наказателен кодекс (*посл. изм. 2018 г.*).

Функции на Националния орган

Основните функции и задачи, които осъществява Националният орган, са свързани с:

- предоставяне на първоначалните декларации на страната ни по отношение на отсъствието от територията на България на химически оръжия и на обекти за тяхното производство (до 30 дни след влизането на Конвенцията в сила);

- одобряване и предоставяне в ОЗХО на годишните декларации на България за изминали и планирани дейности с токсични химически вещества и техните прекурсори, посочени в списъците на Конвенцията, както и данни за други органични химически производства;

- осигуряване провеждането на инспекции на декларираните обекти от химическата индустрия на територията на страната ни;

- представяне Националната програма за защитни цели на България и др.

Дейности с токсични химически вещества на територията на страната ни:

I. Производствени дейности

Предприятия, извършващи дейности с вещества, които попадат под контрол съгласно ЗЗХО, подлежат на регистрация в Междуведомствената комисия. Регистрацията се извършва за срок от три години, като всяка следваща регистрация се извършва за същия срок.

На регистрация подлежат обекти от химическата индустрия, които:

- произвеждат химически вещества от Приложение 1 за цели и в количества, незабранени от Конвенцията;
- извършват производство, преработване и употреба на химически вещества от Приложение 2 над определени количествени прагове в зависимост от техния вид;
- произвеждат вещество от Приложение 3 в количество над 30 т;
- произвеждат чрез синтез органични химически вещества, невключени в приложенията, съдържащи фосфор, сяра или флуор в количество на произведеното вещество над 30 т;
- произвеждат чрез синтез органични химически вещества, невключени в приложенията в общо количество над 200 т.

Декларации от предприятията, извършвали посочените дейности, се подават пред Националния орган. Декларираните данни включват: вид, количества, цели на производствата, както и друга допълнителна информация за предходна календарна година, а така също и планирани производствени дейности с вещества от Приложения 2 и 3 на ЗЗХО за следващата календарна година. Други органични производства, включително такива, съдържащи фосфор, сяра или флуор на територията на страната ни са: производство на пропилен, метил третичен бутилов етер, динатриев-етилен-бис-дитио-карбамат, фталов анхидрид, малеинов анхидрид, тиамулин хидроген фумарат, тилозин фосфат, тилмикозин, тилозин тартарат, тиамулин база. Те намират приложение във ветеринарната медицина, като защитни препарати за селското стопанство, в производството на органични разтворители, в лако-бояджийската промишленост и други.

II. Износ, внос и трансфер

Химическите вещества от Приложение 1 на ЗЗХО са включени в Списъка на продуктите, свързани с отбраната (Приложение 1 на ПМС 152/2017). Химическите вещества от Приложения 2 и 3 на ЗЗХО са включени в Приложение 1 на Регламент (ЕО) 428/2009 с последващите го изменения и допълнения.

През 2017 г. износ, трансфер и внос на химически вещества от Приложение 1 на ЗЗХО не е извършван.

Осъществяван е внос и трансфер за територията на Р България на вещества от приложения 2 и 3. Внос на вещества от приложения 2 и 3 се извършва след регистриране на вноса от министъра на икономиката или от оправомощени от него длъжностни лица. Трансфер от и за територията на страната на посочените вещества се извършва след подаване на писмена декларация по образци № 3 и 3а на Наредба 16-437 в седем дневен срок преди доставката.

През 2017 г. на територията на страната ни за целите на гражданското производство са доставени: 2, 2'-(метилимино)диетанол, 2,2',2''-нитрилотриетанол, диметилфосфит, 2-хлоро-N,N-диетилетанамин хлорид, 2,2''-тиодиетанол и др. Те намират приложение във фармацевтичното производство, ветеринарната медицина, багрилната индустрия и др.

В изпълнение на разпоредбите на ЗЗХО и Наредба 16-437, Националният орган обобщава, одобрява и представя декларациите на Р България в ОЗХО.

През 2017 г. в срок в ОЗХО са предоставени следните декларации:

- Годишна декларация за изминали дейности през 2016 г. (Annual Declarations on Past Activities) – предоставя се до 90 дни от началото на календарната година;
- Годишна декларация за планирани дейности за 2018 г. (Annual Declarations on Anticipated Activities) - предоставя се до 60 дни преди края на календарната година.

III. Провеждане на инспекции на територията на Р България

На база на подадените данни в декларациите за производствените дейности, представители на ОЗХО провеждат на територията на страната ни инспекции, които имат за цел да докажат верността на обявените дейности, както и отсъствието на производство на вещество от Приложение 1 на ЗЗХО.

През 2017 г. на територията на Р България е проведена една инспекция.

IV. Мероприятия, насочени към представителите на компетентните органи на държавите-членове на ОЗХО, в които са участвали български представители

В областта на *международното сътрудничество и обмен на информация*, Междуведомствената комисия провежда консултации с представители на Техническия секретариат и с представители на Националните органи на други държави-членове.

Националните органи на всички държави-членове на ОЗХО участват в провеждането на Годишни срещи в Хага, Кралство Нидерландия. В края на ноември 2017 г. се проведе *Деветнадесетата годишна среща на Националните органи*. По време на срещата участниците обсъдиха въпроси, свързани с по-нататъшното ефективно и цялостно прилагане на Конвенцията, като: сътрудничество и ангажираност с химическата промишленост, идентифициране на декларируеми дейности; отстраняване на несъответствията при трансфер на химически вещества (член VI); провеждане на инспекции (член VI); програми за изграждане на капацитет за прилагане на национално ниво (член VII); съдействие и

защита срещу химическо оръжие (член X); и сътрудничество за икономическо и технологично развитие (член XI). Провеждането ѝ включи и двустранни консултации между представители на Националните органи на държавите-членки, както и с Техническия секретариат. На срещата присъстваха участници от всичките пет регионални групи на ОЗХО: Африка, Азия, Източна Европа, Латинска Америка и Карибите, Западна Европа и други държави. Освен това присъстваха представители на Карибската общност (CARICOM), Центъра за сътрудничество в областта на сигурността (RACVIAC) и Международния съвет по химическа асоциация.

Участниците обсъдиха и бъдещите приоритети, приноса на ОЗХО за противодействие на химическия тероризъм, научния и технологичен напредък и начините за укрепване на образователните и информационни усилия на НО. За първи път на Годишната среща на НО, участниците имаха възможност да обсъдят въпроси директно с представители на химическата промишленост. Освен тези теми, регионалните групи се събраха, за да обсъдят нуждите от изграждане на капацитет и начини за насърчаване на под-регионално и регионално сътрудничество. Срещата беше също така възможност представителите на НО да провеждат двустранни консултации с представители на ОЗХО, за да отговорят на продължаващите предизвикателства пред прилагането на Конвенцията и оптималните начини за тяхното преодоляване.

Грузия бе домакин на *Шеснадесетата среща на Националните органи от Източноевропейската регионална група* на ОЗХО, която се проведе през м. май 2017 г. Целта на мероприятиято бе засилване на начини на взаимодействие на НО с академичните среди и индустрията, както и поддържане на информираността им.

През м. септември в Хага бе проведен *Курс за представители на Националните органи на страните-членки на ОЗХО, участващи в изготвянето на Годишните декларации*. Целта на мероприятията беше подпомагане на дейността им по спазване на задълженията по Конвенцията чрез провеждане на теоритични и практически упражнения предназначени за представители на националните органи, чрез които да бъдат постигнати целите, заложи в Плана за действие за изпълнение на задълженията по член VII от Конвенцията.

V. Предоставяне на помощ и защита от химически оръжия

Ежегодно България предоставя годишни данни за Националната програма за защитни цели в областта на компетенциите на Министерство на вътрешните работи и Министерство на отбраната.

През м. септември 2017 г. в Хага бе проведен Шести международен курс по защита от химическо оръжие за инструктори. Програмата е насочена към подпомагане на участниците в идентифицирането на методологии за преподаване, които ще им позволят да станат по-ефективни оброчители. Курсът беше предназначен за обучение на инструктори, участниците бяха запознати с методите, които използват експертите на ОЗХО да обучават екипите си и инспекторите си. Курсът беше разделен на теоретични и практически сегменти, свързани с

процедури по установяване, реагиране и разследване на инциденти с токсични химични вещества, както и индустриални химикали, които биха могли да се използват за поразяване на голям брой хора, както и прекурсори за химическо оръжие. Подходът на обучаващите се обучаващи помага да се осигури устойчиво и ефективно използване на ресурсите за изграждане на капацитет. Този курс е част от Програмата за разработване и обмен на инструкторите на ОЗХО, която се фокусира върху изграждането и обмена на знания, умения и протоколи в областта на подпомагането и защитата.

VI. Наука и образование

През 2017 г. ОЗХО обяви свободни места в Научният консултативен съвет (НКС). Професор Владимир Димитров от Института по органична химия с Център по фитохимия, Българска академия на науките бе одобрен за член на съвета. НКС се състои от 25 независими експерти от държавите-членки на ОЗХО. Ролята на НКС е да оценява и докладва на Генералния директор на ОЗХО развитието в научните и технологичните области, които имат отношение към Конвенцията. При поискване НКС предоставя съвети по технически въпроси, свързани с прилагането на Конвенцията, включително относно сътрудничеството и съдействието на Техническия секретариат.

Фактът, че дейността на ОЗХО се насочва към предотвратяване на повторна поява на количества химически оръжия или синтез на нов клас вещества с подобна смъртоносна токсичност наложи разработване на национално ниво на план за действие, чието изпълнение стъпка по стъпка би допренесло за постигане на тази цел на глобално ниво. Дейността на недържавни субекти представлява критично предизвикателство пред изпълнението на разпоредбите на Конвенцията, което определя необходимостта от разработване на съответни механизми за превенция. Неотменно предизвикателство представлява и напредъкът в областта на науката, както и адаптацията към променящите се технологии.

Гореизложено подчертава важната роля на академичните среди и тяхното своевременно обучение като част от дейността на Националните органи. Насоката е определена от решението на Третата конференция за преглед, която е приела четири препоръки, които следва да бъдат приоритетни: 1. "... прилагането на образователни и информационни дейности, включително и чрез разпространяване на материали, провеждане на семинари и регионални срещи"; 2. "... развиване на отношения и партньорства с други съответни органи, на национално и международно ниво ... за насърчаване на мирно и отговорно използване на химия, включително изграждане на експертен капацитет"; 3. "...развиване на отношения и партньорства, както е уместно, със съответните регионални и международни организации, както и асоциации химическата промишленост, частния сектор, академичните среди и гражданското общество, за да се повиши информираността на дейностите на ОЗХО"; 4. "... насърчаване прилагането на етичните норми на КЗХО ... да се

повишава осведомеността сред учените и инженерите в най-ранен етап от тяхното обучение...".

В изпълнение на посочените приоритети представители на Националния орган през пролетта на 2017 г. участваха в Дните на кариерното развитие, проведен в **Химикотехнологичен и металургичен университет**. Целта бе популяризиране на същността и дейността на ОЗХО и представяне на детайлна информация за курсове и програми.

VII. Сътрудничество с други компетентни органи:

Представителите на Агенция „Митници“ и представител от Националния орган взеха участие в Курс „Обучение на обучаващи“ за представители на митническите органи и лицензиращите органи относно технически аспекти на режимите за трансфери на химически вещества в Хага през м. юни 2017 г. Това беше второто издание на курса, насочен към националните институции за обучение в митниците и организиран от ОЗХО в сътрудничество със Световната митническа организация. Целта на курса бе засилване на сътрудничеството между лицензиращия орган и Агенция „Митници“ в приложното поле на Конвенцията. Всяка държава-член има право еднократно да участва в подобно обучение. Очакванията са след завършване на обучението, от този екип да бъдат инициирани обучения на национално ниво. Целите са: подновяване и засилване на диалога с представители на лицензиращите органи, доизграждане на своеобразна мрежа от обучени митнически служители във всяка от участвалите в обучението държава-член, повишаване на осведомеността на митническите служители и доизграждане на административния капацитет в тази изключително специфична сфера на работа. Участниците в курса проучиха режима за прехвърляне на химически вещества, определен от CWC. Те също така представиха актуални учебни планове за обучение в областта на митниците и очертаха пътни карти за тяхното подобряване чрез въвеждането на модули и материали, свързани с CWC. Посещението в лабораторията на ОЗХО осигури на участниците практически поглед върху анализа на химическите проби, важна функция, изпълнявана от митническите лаборатории като част от стратегическата система за контрол на търговията.

Екип от дирекцията участва в обучения в регионалните центрове за обучение на **Агенция Митници** (Русе, Балчик, Пловдив, София) с презентационни материали насочени тематично за митнически служители.

Информация за предстоящи събития по линия на ОЗХО (<https://www.opcw.org/>), както и актуални обяви за работа в ОЗХО, се публикуват регулярно и на интернет страницата на Междуведомствената комисия www.exportcontrol.bg.